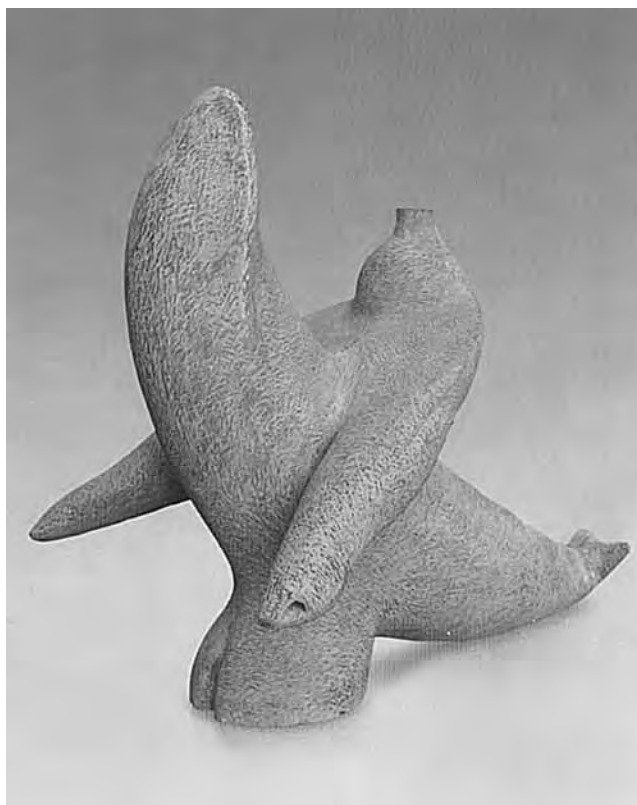

ArtEUphoria

A lendvai Galéria-Múzeum vándorkiállítása
a zalaegerszegi Gőnczi Galériában
(2005 jan.22.- febr. 12.)

Lehota M. János

Arccal a tűznek

Király Ferenc: *Lovas*
terrakotta

Eu-fória – kiáradó öröm, értékek találkozása, egymástól távollévők integrálódása, egy játéktér dinamikus kiépülése; de: eufória – indokolatlan boldogság, kellemes jókedv, mely valamilyen illuzórisztikuságot fed el, ahol hamis képzetek mozgósításával, a fennálló valóság elleplezésével ál-arc képződik, ideiglenesen. E fogalom jelentéstartalma kettős mezőben állás, ahol a jelentésspektrum egyik végletéből átsiklik, pontosabban lehetőség van az átsiklásra egy tisztán játékos asszociációból a hamis képzetek világába, ahol minden pusztán a látvány számára vélt valóság, illúzió. A jelentésképződés azonban egy közösség vágyaitól, álmaitól – még ha mindezek hordozzák is az illúzió foszlányait – függ, és nem a teljességgel elzárkózó egyéntől, így e spektrum pályája elsősorban a közös értékek feltalálásával, a saját gazdagságunk kölcsönös megosztásával tudja befutni lehetőségeit.

Eu-phoria – az a kiállítás, ahol öt, az Európai Unióhoz csatlakozó, ország neves alkotóművészei találkozhattak egymással, megmutatva kulturális gyökereik és egyéni vízióik lecsapódásait. Reprezentáció. Önmaguk, közösségük, történelmi tapasztalataik, és egyben jövőképük reprezentációja. Újból egy mélyen kettős és ambivalens fogalomra lelhetünk, hiszen a reprezentáció több jelentésváltozatából kiindulva tévutakra léphetünk. E fogalom európai történetében találhatunk szélsőséges példákat: a *reprezentatív nyilvánosságról* csak a *nyilvánosság* szférájában lehet szó, nincs olyan képviselő, amely magánügy volna. Mindez azt jelentheti csúsztatott jelentésében, hogy a képviselőnek, mint valamelyik nemzet vagy meghatározott megbízók képviselőének, semmi köze ehhez a képviselői nyilvánossághoz, amely

az úr – „hűbéri” – konkrét egzisztenciájához tapad és tekintélyének „dicsfényt” kölcsönöz. (J. Habermas) E *reprezentatív nyilvánosság* veszélyei abban rejlenek, hogy kifejtése a személy jelképeihez van kötve: hatalmi jelvényekhez, habitushoz, taglejtéshez és retorikához. Ebben a rendszerben nem a vitázó, kritikai nyelv a döntő, hanem a reprezentatív, amely a maga architektúrájában mozog, és soha nem válik diskurzussá, nem emelkedik dialektikává, pusztán önnön méltósága felmutatása a fontos, melynek előfeltétele az a hierarchia, melyből e nagy retorika merítkezik. Esterházy Péter híres hamleti átfordítása szerint mindez nem a „Bolond beszéd, de van benne rendszer”, sokkal inkább a: „Bolond rendszer, de van benne beszéd” formuláját példázza. A reprezentáció történelmi hajtásairól azért kellett szólnunk, mert az Európai Unióhoz csatlakozó volt „keleti” országok alig másfél évtizede még a reprezentáció ezen jelentésében, horizontjában élték meg az alkotás lehetőségeit, keretek közé szorítva gondolataik, asszociációik mozgását. Azóta egy fal leomlott a maga képtelenségével, ám benső közösségi világában ott hagyta maradványait, karcolatait és fragmentumait. Ezeket csak a valós kép-viselet szőheti be, mely a kicsiből, szétszórtból és egyediből építheti fel dinamikus hálóját, kapcsolódásait. Ál-arcok helyett valódi Arcokká, egzisztenciába, nyilvános létbe való kiemelkedésekké változik az alkotás folyamata.

Szlovénia, Csehország, Szlovákia, Észtország és Magyarország művészei találkoztak műveikben e kiállításon, ahová egyéni, közösségi gondolataikat hozták el. Arcként álltak ki egymással szemben, és a vita, kritika, a diskurzus hangján szólaltatták meg

alkotásaikat. Egyben kiemelkedésüket, a nyilvános létbe lépésüket képviselték. Nem önnön maguk zárt, magányos és néma nyelvüket, sokkal inkább kultúrájuk sajátos darabkáit akarták megszólaltatni. Egy bővülő, de mondhatjuk, újrastrukturálódó Európába keresik a helyüket. A legfontosabb a rögzülések, rutinszerű mozdulatok felfrissítése, kizökkentés, melyből újjászülethet egy soha-el-nem-veszett világ. Az itt kiállító művészek szervező motívuma e kizökkenés, megmutatkozás, az Arccá válás gesztusa, a pontos és meghatározott kontúrok feltárása, kihántása. Az alkotás ebből adódóan nem az egy-értelemre zárás alapján szerveződik; a nyitottság, értelmezésre készítés, a Másik gondolatainak fellobbanása a cél. A közös értékre apellálás a fundamentum, ám a sajátosan egyéni, végtelenül befuthatatlan Más idegenszerű jeleinek hálója feszül ezen alapon. A képeken, szobrokon ebből következően a konkrétság, a lezárt kontúrozás, a megragadhatóan kézzelfoghatóság kizáródik. Mi lehet e gesztusnak a mélyén? Az eufória, a reprezentáció jelentésspektrumának kitágítása. A sajátos, a különös helyének, a játék terének kiépítése. Az újjászülető közösség táborüzének megőrzése, ugyanakkor belépés e táború mezéhez, otthoniségéhez, ahol a mesélés, a mítoszteremtés játékában szerepet, Arcot próbál teremteni a mesélő – az alkotó. Arcral a tűznek. Az első és egyetlen sorban kér helyet e néhány ország, amelyeket kiváló művészek képviselnek. Az eufória és a reprezentáció említett jelentései között azonban ott húzódnak az illúzió, a csalódás és az

ál-arc rétegei is. A műalkotások többségében ezért a demonstratív energia is helyet kapott az egyedi motívum perifériáján. Sötét fellegek, egymásba záródó alakfoszlányok határolják el a horizontot, hegyek állják útját a felkelő Napnak, egymásba gubancolódnak a formák és vonalak, vagy éppen konkrétságukban, változatlanágukban hívják fel a figyelmet magukra. Árnyék a fényben, változó lobogása a tűznek. Mindez egy drámai pillanat bizonytalansága, ahol az előreláthatatlanság, a fénycsóva mögött húzódo sötétség félelmei ingerelnek gomolygó asszociációkra. Ez a jogosultág kiáltása, a vitára készítés igazi gesztusa. A drámai tér elhallgatása ezért a hamis eufória illúziója volna, kábítással, hazugsággal leplezett öröm, amely illan; bezárkózik önmagába, kitér a találkozás elől, ezáltal a légüres tér vákuumát idézi fel. Ez volna a tragikus elem. Ezért az alkotások ambivalens jelentéstradíciókat vetnek fel, nem akarnak felejteni, de nem kívánnak e múltban, tradícióban maradni sem. Új jelentéseket kell tehát dinamizálni, a Mi részvételünkkel, az elhallgatás retorikáját aláásva.

Ha végig tekintünk e kiállítás képein, akkor saját arcunk, a mások arcai világlanak fel. Kiváló műalkotások és művészek, akik fontosnak tartották, hogy közösen egymás mellett szerepeljenek, és nyitottságukkal bevonják a közönséget is e játéktérbe: az értelmezés soha sem lezárt, állandó megújulásra kész, így generációk folyamatosságát tudja szakadékokat és töréseket áthidalva újragenerálni. Üresség és üresedés nélkül.

Részlet a kiállításról